

"Ερχομαι από τήν 'Ανατολικήν Θράκην

ΠΩΣ ΕΙΝΕ ΣΗΜΕΡΑ ΑΙ ΣΑΡΑΝΤΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ — Η ΑΓΟΡΑ ΜΕ ΤΑ ΠΟΛΛΑ ΓΕ ΜΕΝΕΤΖΙΔΙΚΑ ΗΛΛΑΞΕΝ ΟΨΙΝ — ΕΞΕΚΑΘΑΡΙΣΘΗ ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΛΑΙΑ ΚΤΙΡΙΑ — Η "ΞΕΓΕΡΜΕΝΗ ΚΑΜΠΑΝΑ" ΚΑΙ Η ΠΛΑΤΕΙΑ ΤΟΥ "ΜΠΑ-Ι-ΡΙΟΥ" — ΜΕΝΟΥΝ ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΠΙΤΙΑ — Η ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΑΙ Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΚΑΤΕΔΑΦΙΣΘΗΣΑΝ

Τού συνεργάτου μας κ. ΚΩΝ. Ι. ΚΟΥΚΚΙΔΗ

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ Η ΕΝ ΟΛΩ Ή ΕΝ ΜΕΡΕΙ ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥ-
ΣΙΣ ΑΝΕΥ ΕΓΓΡΑΦΟΥ ΑΔΕΙΑΣ ΤΗΣ «ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ»

Ποίαι ἦσαν αἱ Σαράντα 'Εκκλησίαι, πρὶν φύγουν ἀπ' ἐκεῖ οἱ 'Ελληνες, πῶς διεσκέδαζε, ἐμοχθοῦσε, συνεταράσσετο, ἐσημείωνε προκοπὴν καὶ πῶς μ' ἓνα λόγον ἀντίκρυε τὴν ζωὴν; Περιεγράφω τοῦτο ἄριστα ἀπὸ τὸν Σαράντα 'Εκκλησιώτη φίλο Πολύδωρο Παπαχριστοδούλου εἰς διηγήματα, μυθιστορήματα καὶ λαογραφικὰ μελετήματα ποῦ ἀπεικονίζουν ἀνάγλυφα τὴν πολὺπλευρὴν ψυχὴ τῆς πολιτείας. Ἀλλ' ἐμεῖς θὰ περιφέρωμεν τώρα τὰ δῆματά μας στὸ σοκάκι καὶ τὰς πλατείας τῆς, κρατοῦντες μόνον τὸ κλειδί τοῦ παρόντος.

Ἀν ὁ ἐπισκέπτης ἐρρίπτετο ἀπὸ ψηλά εἰς τὴν ἀγορὰν, δὲν θ' ἀνεγνώριζε καθόλου τὴν πολιτείαν. Ἀν πάλιν ἐπιπτε περὶ τῆς ἀγορᾶς, μόλις θὰ κατετοπίζετο. Πράγματι, ἡ ἀγορὰ μὲν δὲν μορφώθη εἰς πολὺ εὐπρόσωπον κέντρον ἀγορᾶς, ἀλλ' ὡς, ἀλλὰ τὰ πέραν αὐτῆς ἐκείνην τὴν ἀλλοτε κυριαρχοῦσαν ἀστικὴν μορφήν τὴν διὰ νὰ δώσουν τόπον εἰς καταφανὴ σημάδια ἀγροτικῆς ζωῆς.

Ἡ ἀγορὰ, ἀφοῦ ἐξεκαθαρίσθη ἀπὸ παλαιὰ κτίρια, ὅπως ἦσαν τὰ περὶ τὸ μπεζεστένι (ἡ ἀραστὴν) μονάδικα καὶ γεμενετζιδικά (ἀπὸ τοὺς πολυπληθεῖς ἀλλοτε γεμενετζήδες, τοὺς κατασκευαστὰς γεμενίων, εἰδους ἐλαφροῦ ἀνδρικοῦ ὑποδήματος, ἀπέμεινε μόνον ἓνας) καὶ τὸ ἀπέναντι ξενοδοχεῖον τοῦ Σαράφη Ματζιράκη καὶ τ' ἄλλα μαγαζιά ἀπέκτησε μεγάλην εὐρυχωρίαν. Ἡ πλατεία τῆς ἐστρώθη μ' ἀσφαλτόν καὶ περιετριγυρίσθη μ' ἀρκετὰ εὐπρεπὴ καταστήματα. Εἰς μίαν πλευρὰν τῆς ἀνεγέρθη ἓνα μεγάλο κτίριον — ὁ Οἶκος τοῦ Λαοῦ (Χάλκι ἐβί) καὶ ὁ πρὸ αὐτοῦ εὐρύς χώρος διεμορφώθη εἰς πολὺδεινρον πάρκο ἐφωτισμένον μὲ κέντρον ἀναψυχῆς.

Η ΖΩΗ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ

Εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ τὸ πάρκο ἐκδηλώνεται σήμερον ὅλη ἡ μεγάλη ζωὴ τῆς πολιτείας. Ξεσκύφωτοι ἢ καπελλωμένοι, οἱ ἄλλοτε σαρκοφόροι ἢ φεσοφόροι Τούρκοι καὶ οἱ χανούμισσες τῶν, εὐρωπαϊκὰ ντυμένες, παίρνουν θέσιν στὸ πάρκο, ἐνῶ ἀπὸ πάνω τῶν ξεχύνονται νανορυστικοὶ καὶ ἀλλεπάλληλοι οἱ ἦχοι τῶν ἀμανιδῶν προερχόμενοι ἀπὸ τὸ ραδιόφωνον τοῦ Οἴκου τοῦ λαοῦ. Δὲν λείπουν ἀπὸ τὴν κίνησιν αὐτὴν καὶ οἱ χανούμισσες, οἱ ντυμένες μαύρᾳ χωρὶς φερετζὶ γιανιμάκια.

Σαράντα 'Εκκλησίαι : τὸ Μπεζεστένι (ἀραστὰς)

'Αλλ' αὐτές, οἰκονομικῶς πάρα πολὺ ἀδύνατες διὰ νὰ πληρώσουν τὸ ἔξοδον τοῦ κέντρου, περιορίζονται εἰς μερικὰ περιδιαβάσματα ἔξω ἀπὸ τὸ πάρκο καὶ μέσα στὴν πλατεία.

Εἰς τὸ πάρκο αὐτὸ ἐπέρασα μίαν καλὴ ὥρα θερμῆς συνομιλίας ἐπὶ παντοίῳ θεμάτων μὲ τὸν θαλῆν τῶν Σαράντα 'Εκκλησιῶν καταγόμενον ἐκ Θεσσαλονίκης καὶ μερικοὺς ἱατροὺς, καταγόμενους ἐκ Μ. Ἀσίας. Ἐγνώριζαν καθὼς μοῦ εἶπαν, κάποιον συμπατριώτην μας, νέον ἀκόμη εἰς τὴν Σελεύκειαν ἀπὸ ὅπου κατὰγεται καὶ διέκριναν ἀπὸ τότε ὅτι κάποιοι δαίμων τὸν ἔσπρωχνε νὰ γίνηται

ἐξουσιαστὴς ὁμαδικῶς διαφορῶν ἐπιχειρήσεως. ἤξεραν ὅτι στὴν Πόλιν εἶχε πρὸ πολλῶν ἐτῶν συγκεντρώσει πολλὰς ἐπιχειρήσεις, μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ τὸ ξενοδοχεῖον «Πέρα Παλάς». Καὶ ἔβρουν εὐχαριστημένοι μανθάνοντες ὅτι καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν πρωτεύουσάν δὲν ἐξέφυγεν ἀπὸ τὴν γραμμὴν ποῦ ἐχάραξεν εἰς τὴν Σελεύκειαν.

Μ' ἐβεβαίωσαν ἔπειτα ὅτι ἔκαμεν εἰς τὴν πατρίδα τῶν ἰδιαιτέρων ἐντύπων ἐπιστολὴν συμπατριωτῶν τῶν 'Ελλήνων ποῦ ἔγραφαν εἰς φίλους τῶν Τούρκων τῆς Μ. Ἀσίας : «Πάτε στὸ τάδε μέρος καὶ πιῆτε ἀπὸ ἓνα ποτήρι κρασί καὶ εἰς

ὕψαν μας!». Τέτοια λόγια, ἐπρόσθεσαν ἓνας ἀπὸ τοὺς συνομιλητῆς μου, δείχνουν πόσον νοσταλγικὸς εἶνε ὁ πόθος τῶν 'Ελλήνων διὰ τὸν τόπον ποῦ ἀφῆκαν.

Κάποτε συγκεντρώνεται εἰς τὴν πλατείαν ἀρκετὴ πολυκοσμία. Ἀλλὰ πάντως δὲν παρατηρεῖται ὁ κυριακάτικος συνωστισμὸς τῶν ἑλληνικῶν ἐπαρχιακῶν πόλεων, ἴσως διότι οἱ Τούρκοι δὲν ἐσυνήθισαν ἀκόμη εἰς τὴν ἔξω ἀπὸ τὰ σπῆτια τῶν διαβίων, ἴσως δι' ἄλλον λόγον.

*Ἄλλο ἀξιωματικόν γεγονός διὰ τὰς

— ΣΥΝΕΧΕΙΑ —

εἰς τὴν 5ῃν σελίδα

Μακεδονία 21/12/50

(2)

ΕΡΧΟΜΑΙ ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΒΡΑΧΗΣ

ΣΥΝΕΙΧΕΙΑ

ἐκ τῆς 1ης σελίδος

Σαράντα Ἐκκλησίας εἶνε ἡ ἑλληνικὴ θαλάσσιος πλοῦς νὰ κάθωνται, ὅπως ἄλλοτε, σταυροπόδι στὴν ψάθα τοῦ καφενείου ἢ ν' ἀπολαμβάνουν τὸ γουργούρισμα τῶν ναργηλέων τῶν. Ἡ ὅλη ζωὴ τώρα, ἀνδρὶν σφύζῃ πλήρως, πάντως ὅμως εἶνε ἀπληρογμένη ἀπὸ τὸν ράθυμον τόνον περὶ τὴν ἐφαρμακτοῦν ἄλλοτε. Εἰς τὰ γύρω τῆς πλατείας σταθμεύουν λεωφορεῖα ποὺ ἐξασφαλίζουν τὴν συγκοινωνίαν μετὰ τὴν Βιζύην, τὴν Μήδειαν καὶ τὸ Σαμακόβι, πρὸς τὴν Μαύρην Θάλασσαν καὶ τὸ Μπαμπασκή καὶ τὸ Λουλέμπουργκας, πρὸς τὸ κέντρον τῆς Θράκης. Τὸ πᾶν εἶνε ἐλαττωμένη λεωφορεῖον δίδει εἰς τὸ κέντρον τῆς πολιτείας μίαν εἰκόνα ἱκανοποιητικῆς ζωῆς.

Ἡ ΜΕΓΑΛΗ ΠΛΑΤΕΙΑ

Ἀλλὰ τὸ περιδιάσκαμμά μας ἔξω ἀπὸ τὸ κέντρον τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν παρουσιάζει ἐπίσης πολὺ ἐνδιαφέρον. Ἀφοῦ ἀνέβηκα ἀπὸ τὴν ἀνωφέρειαν ποὺ ἄλλοτε εἶχε δεξιὰ τῆς, τὴν «Ἐξεγερμένην Καμπάναν» καταδραστήριον πρὶν ἀπὸ καιρὸν, ἔφθασα στὴν πλατεία τοῦ «Μπαϊρίου». Ἦμουν ὁ πρῶτος Χριστιανὸς ποὺ ἔρριχνε τὸ μάτι ἐπάνω στὴν νέα διαμόρφωσιν τῆς πλατείας, στὸ νεκτίστο τζαμί. Μετὰ τὴν πρωτεῖάν μου αὐτὰ ἐνόμισα πὺς ἦμουν σάν ἕνα εἶδος περιηγητοῦ ποὺ παρεμέρισε μύρον ἐπὶ τοῦ καφενείου καὶ ἐπέμεινε τὴν εἰσοδὸν τοῦ ἐκ τῆς καταστάσεως διὰ τοῦ ἑαυτοῦ Λάσας, πρῶτος τοῦ θύλου. Ἐρριψαμὰς γύρω μου κι' ἐπροσπάθουσα νὰ πείσω τὸν ἑαυτὸν μου ὅτι ἀληθινὰ ἦμουν μέσα στὴν μεγάλη πλατεία τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν.

Ἐγύρευα νὰ κατατοπισθῶ. Ἐθυμήθηκα. Ἐκεῖ περίπου στὴ μέση, ἕνας τουρκικὸς θίασος, κάτω ἀπὸ ἕνα πρᾶκτον παράπηγμα ἔπαιξε κατὰ τὸ 1903, τὸ ἔτος τῆς παροχῆς Συντάγματος, τὸ τουρκικὸν ἔργον «Βατάν» (Πατρίς). Κατεχόμενος ἀπὸ ἕνα ἐνθεον ζῆλον κατέβαλε κάθε προσπάθειαν διὰ νὰ δώσῃ εἰς τὴν παράστασιν τὴν πιὸ χτυπητὴν εἰκόνα τοῦ ἀνοθεύτου ρεαλισμοῦ. Ἐφῆρε δηλαδὴ εἰς τὴν πλατείαν κανόνια καὶ σὲ μίαν στιγμὴ τὰ στόματά των ἄρχισαν νὰ ξερεῖν καπνὶς καὶ λάμψεις, νὰ προκαλοῦν κραδασμοὺς τῶν γύρω σπιτιῶν, καὶ σπασίματα τζαμιῶν καὶ νὰ γεμίζουν τὴν ἀτμόσφαιραν μετὰ τοὺς ἀβάσταχτους κρότους των. Πολλοὶ κάτοικοι διεμαρτυρήθησαν τότε. Καὶ ὁ ρεαλισμὸς τῶν κανονιστοῦν δὲν ἐσταμάτησε μὲν ἐκεῖνο τὸ βράδυ, ἀλλὰ δὲν συνεχίσθη μετέπειτα. Εἰς τὸν ἴδιον τώρα χρόνον εἶνε ὑψωμένη μίαν κυκλοτερὴ μαυροχρωματισμένη δεξαμενὴ μετὰ δρύες εἰς τὰ γύρω τῆς, ὅπως αὐταὶ ποὺ ὑπάρχουν σ' ὅλα τὰ τζαμιά.

Ἀριστέρωτα ἕνα μπαλκόνι μοῦ ἐθύ-

μισε μίαν ἄλλην ἀνάμνησιν. Ἦσαν τοῦτο, κάποια μέρα ἐπὶ ἑλληνικῆς κατοχῆς κατὰμεστον ἀπὸ ἀνθρώπους ποὺ ἐπῆραν ἐκεῖ θέσιν διὰ κάποιαν παρέλασιν. Ἐξάφνα ξεκόλλησε ἀπὸ τὸ οἶκμα καὶ ἄρχισε σιγὰ — σιγὰ νὰ κατεβαίνει πρὸς τὰ κάτω μαζί μετὰ τὸ ἀνθρώπινον φορτίον του. Ἐφθασεν εἰς τὸ κάτωθεν τοῦ ὑπὸστεγον καὶ ἐκεῖ ἐσταμάτησεν. Οἱ ἄνθρωποι ἔμειναν τότε μοναχοὶ μετὰ τὸν φόβον των. Μία ἑγκυὸς γυναίκα ἔπαθε κάτι περισσότερο. Ἐγέννησε πρόωρα καὶ μάλιστα λίγο μετὰ τὴν ἐξοδὸν τῆς ἀπὸ τὸ μπαλκόνι.

Μέσα στὴν πλατεία δεσπόζει σήμερα, ὅπως καὶ ἄλλοτε, τὸ κέντρον τοῦ ἑλληνικοῦ ἡμιγυμνασίου. Φρεσκοσπισμένον καὶ ἐπιδιωρθεμένον χρησιμεύει τώρα ὡς τουρκικὸν ἐκπαιδευτήριον, τοῦ ὁποῦ ἡ βαθμὸς εἶνε σημειωμένος εἰς τὴν μεγάλην ἐπιγραφὴν του: «Ὅρτὰ Ὁκουλοῦ (μέσον σχολεῖον, ἡμιγυμνάσιον).

Εἰς τὴν πλατεία καὶ εἰς τὰ γύρω τῆς δὲν προσετέθη, ἐκτὸς τῆς δεξαμενῆς καὶ τοῦ τζαμιοῦ, κανένα ἄλλο κτίριον. Γύρω εἰς τὴν πλατείαν παραμένουν τὰ πολυώροφα στίτια τῶν ἄλλοτε ἰδιοκτητῶν των, ὅλων Ἑλλήνων, τοῦ Κωστάκη Πουλημένου, τοῦ Γ. Πατρικοπούλου, τοῦ Θεοδ. Δοδοπούλου, τοῦ Νικ. Ταυρίδη, τοῦ Δημ. Δοδοπούλου, τοῦ Β. Μελετιῶνος, τοῦ Κ. Χρηστάκη, τοῦ Νικ. Τσιτισμάνου καὶ ἄλλων. Διὰ νὰ κτισθῇ τὸ ἐκεῖ καὶ τὸ καφενεῖον, τὸ πλεῖστον τῶν ἐπὶ τῆς πλατείας ἀφίσταται καὶ σήμερον. Οἱ ἄλλοι δὲν σφύρουν ἔτι καὶ ἐκπαιδευτικὴν ἐπιμελείαν ἐκ τῆς ἀπὸ τῶν κτιρίων τῶν κτιρίων τῆς Παναγίας ἔχοντες ἐκδοχὰς. Οἱ χώροι των εἶνε τώρα ἄδεια. Εἰς τὴν παρέκει μικρὰν πλατείαν τὸ μικρὸν Μπαϊρί — ἔχει ἐπιδιωρθεῖ καὶ διαρρυθμισθῇ τὸ ἄλλοτε ἑλληνικὸν ὑπὸ γυμνασίον καὶ ἔχει μίαν πολὺ εὐπρόσωπον ἐμφάνισιν.

Ἐξω ἀπὸ τὴν πλατείαν ἡ κτιριακὴ μορφή ποὺ παρουσιάζεται μετὰ τὸν ἄλλοτε ἑλληνικὰς οἰκοδομὰς ἔχει ὡς ἑξῆς: Τὸ οἶκμα τῆς οἰκογενείας Ἰω. Τατισίδη μετὰ τοὺς ἰωνικοῦ ρυθμοῦ στύλους τοῦ ἀνεπάφους ἀνεκαινίσθη διὰ μεγάλης κρατικῆς δαπάνης καὶ χρησιμεύει τώρα ὡς κατοικία τοῦ ἐκάστοτε βαλὴ Σαράντα Ἐκκλησιῶν. Κτίρια, ἀξιωματικὰ διὰ τὴν ἄλλοτε ἐσωτερικὴν πολυτέλειάν των καὶ τὴν ἐξωτερικὴν εὐπρεπὴ μορφήν των ἀπομένουν ἀρκετὰ καὶ σήμερα, ἀλλὰ παραμεινέντα περισσότερα καὶ ἀλλοκαλοφροντισμένα, ἰδίως τὰ κρατικά. Εἶνε π. χ. αἱ κατοικίαι τῶν οἰκογενειῶν Ἰω. Κεραμέως, Μ. Λυκίδη, Ἀπ. Φλωρίδη, Κων. Δοδοπούλου, Ἰω. Κοκκίνου, Ματζαράκη Κοκκίνου (σαράφη) καὶ ἄλλων. Ἀνεκαινίσθη τέλος τὸ ξενοδοχεῖον Ἀμπατζόγλου χρησιμεύον ἄλλοτε συγχρόνως καὶ ὡς ταλινεῖον (γυμνασίον).

ΚΩΝ. Ι. ΚΟΥΚΚΙΔΗΣ

Μαυροβούνια 21/12/50